

คำถามและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าอบรม

หลักสูตร “มาตรฐานการรับรองเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วม SDGsPGS” จังหวัดสกลนคร”

เมื่อวันที่ 28-29 เมษายน 2561

ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

และสำนักงานเทศบาลตำบลกุดแฮด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

ข้อเสนอแนะและคำถามด้านเอกสาร

ข้อเสนอแนะและคำถามจากเอกสาร Application Form

1. ขอให้ลบช่องข้อมูล “รายได้เฉลี่ยก่อนสมัคร SDGsPGS.....บาท/ปี” ออกจากหน้าที่ 1 เนื่องจากการอบรม อ.เชษฐา สัมผัสได้ว่า ผู้เข้าอบรมมีความกังวลที่จะต้องให้ข้อมูลนี้ (เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและเป็นชั้นความลับที่ไม่กล้าเปิดเผย) เสนอแนะให้ผู้สมัครกรอกข้อมูลนี้ในบันทึกฟาร์ม/ประวัติฟาร์มของเกษตรกร และแนะนำให้เขารู้จักวิเคราะห์ วางแผน การเงินและการจัดการแปลงเอง จะเหมาะสมกว่า

2. ในข้อ 2 ประเภทของแปลงเกษตรกรรมยั่งยืน มีคำถามว่า คนที่ทำแปลงเคมี จะต้องเลือกช่องไหน?

อ.เชษฐา เสนอแนะผู้เข้าอบรมว่า การเกษตรแต่ละประเภทเชื่อมโยงกับเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว เนื่องจากเราจะต้องหยุดใช้สารเคมีตั้งแต่วันที่สมัคร หัวข้อย่อยเป็นเพียงการสำรวจแปลงของเกษตรกรว่าเป็นประเภทไหน แต่ที่สำคัญที่สุด ควร focus ที่เกษตรอินทรีย์ เพราะในที่สุด คุณต้องหยุดใช้สารเคมีและรักษา ปกป้องระบบนิเวศในแปลงเกษตรกรรมสุดชีวิต

3. การลงชื่อใน Application Form หน้า 1/3 ประธานกลุ่มคือใคร และประธานเครือข่ายคือใคร?

ตอบ ประธานกลุ่มที่เราเข้าร่วมสมัครขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ SDGsPGS ซึ่งจังหวัดสกลนคร ได้ให้กลุ่มแต่ละอำเภอทั้ง 18 อำเภอ จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์/เกษตรกรรมยั่งยืนอำเภอ.... (ชื่ออำเภอ) เอาไว้แล้ว หรือในบางอำเภอ เกษตรกรได้สังกัดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่แล้ว ถ้ากลุ่มนั้นพร้อมขับเคลื่อนมาตรฐาน SDGsPGS ไปด้วยกัน ก็ให้เข้ามาเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมจังหวัดสกลนคร

ประธานเครือข่าย คือ ประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนแบบมีส่วนร่วมจังหวัดสกลนคร

***เหตุที่ต้องมีเครือข่ายฯ เพื่อเป็นช่องทางการเชื่อมโยงการสนับสนุนจากภาครัฐ

4. แผนผังการใช้ประโยชน์ของแปลง ควรเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง

ภาพที่ 1 ควรวาดภาพแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ทำกิจกรรมอะไรบ้างให้ชัดเจน แปลงด้านทิศไหน ติดกับแปลงของใครหรือติดกับพื้นที่อะไร

ข้อเสนอแนะและคำถามจากเอกสาร Inspection Form

1. รหัส SAN เอามาจากไหน?

ตอบ เมื่อมีผู้กรอกข้อมูลเข้าในระบบ SAN แล้ว จึงจะมีรหัส SAN ของเกษตรกรที่สมัคร เป็นรหัสที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ตรวจสอบย้อนกลับสามารถค้นหาได้ง่าย

2. ในข้อ 2 ชนิดพืชที่ขอรับรอง สามารถกรอกได้มากกว่า 1 ข้อ ใช่หรือไม่ ถ้าตอบได้มากกว่า 1 ข้อ กรณีเกษตรกรมีหลายแปลง เราจะเป็นต้องแยกชนิดหรือไม่?

ตอบ ใช่ สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ กรณีเกษตรกรมีหลายแปลง ไม่จำเป็นต้องแยกชนิด เนื่องจากสามารถตรวจสอบชนิดพืชที่ขอรับรองได้ในข้อ 3 (พื้นที่การผลิต) ข้อ 2 เป็นเพียงการตรวจสอบในภาพรวมเท่านั้นว่าเกษตรกรปลูกพืชชนิดใดบ้าง

3. สถานะแปลงในข้อ 3 ได้แก่ เกษตรกรมียั่งยืน/ปรับเปลี่ยน/ทั่วไป แปลงของผู้สมัครควรเป็นแบบใด?

ตอบ ทุกแปลงที่สมัครในช่วงแรก ให้มีสถานะเป็นแปลง “ทั่วไป” เนื่องจากยังไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด หลังจากรับรองแล้วจะมีสถานะเป็น “ระยะปรับเปลี่ยน”

4. ผู้เข้าอบรมเสนอแนะ ข้อ 3 ในส่วนของ “ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้.....เดือน/ปี (หน่วย: กิโลกรัม)” แก้ไขเป็น “ชนิดพืชที่ขอรับรองและปริมาณผลผลิตที่คาดว่าจะได้ในเดือน.....พ.ศ..... (หน่วย : กิโลกรัม/ตัน/หริ/.....)” เนื่องจากข้อความเดิมมีความกำกวมในส่วนของ “.....เดือน/ปี”

5. ในส่วนของการประเมิน 22 ข้อ ควรประเมินแบบแยกรายแปลงในแต่ละข้อ (ตาม FM02 เดิม) หรือไม่ หรือควรใช้เอกสารการประเมิน 22 ข้อ แยกแต่ละแปลงของสมาชิกที่เข้าสมัคร เช่น มี 3 แปลง = เอกสารประเมิน 3 ชุด

แปลง1 ☐ ☐ ☐	แปลง 2 ☐ ☐ ☐	แปลง3 ☐ ☐ ☐	แปลง 4 ☐ ☐ ☐	แปลง5 ☐ ☐ ☐
--	---	--	---	--

ภาพที่ 3 กล่องข้อมูลตาม FM02 เดิม

ตอบ จะนำเรียน ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ เพื่อพิจารณาต่อไป

6. คำถามจากเกณฑ์การประเมิน 22 ข้อ ของผู้เข้าอบรม

6.1. MUST – เกษตรกรต้องแจ้งพื้นที่ทำการเกษตรที่ตัวเองครอบครองให้ผู้ตรวจทราบ ไม่ว่าจะใช้ประโยชน์หรือไม่ใช้ประโยชน์/เช่า/มีหรือไม่มีโฉนดที่ดินก็ตาม

คำถาม ทำไมเกษตรกรต้องแจ้งข้อมูลที่ครอบครองทุกแปลง

ตอบ ป้องกันการสวมสิทธิผลผลิตและแสดงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ตัวอย่าง กรณีถ้าเกษตรกรมีพื้นที่ 10 ไร่ ต้องการที่จะลองทำเกษตรอินทรีย์ดูสัก 5 ไร่ ก็ต้องแยกจากแปลงเคมีชัดเจน กรณีนี้ เกษตรกรจะมีแปลงนาทั้งสิ้น 2 แปลง ถึงจะเป็นพื้นที่โฉนดเดียวกันก็ตาม

6.2 MUST แปลงเกษตรทุกแปลงจะต้องทำในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนทั้งหมด ภายในระยะเวลา 3 ปี อนุญาตให้ทดลองทำบางแปลงได้ใน 3 ปีแรก

คำแนะนำ สำหรับเกษตรกรที่ยังไม่มั่นใจในผลผลิต เนื่องจากต้องหักดิบการใช้สารเคมี มาตรฐาน SDGsPGS อนุญาตให้ทดลองทำบางแปลงก่อนได้ ภายใน 3 ปี ทั้งนี้ ผู้ตรวจแปลงจะต้องถามเกษตรกรว่าใน

ระยะเวลา 3 ปี แปลงอื่นที่ยังไม่ขอรับรอง จะทำให้เป็นแปลงอินทรีย์ได้หรือไม่ ถ้าเกษตรกรตอบว่าได้/ยอมรับ ให้ผู้ตรวจแปลงเลือกกล่อง “รับรองไม่มีเงื่อนไข” ถือเป็นสัจจะและข้อตกลงร่วมกันระหว่างเกษตรกรและผู้ตรวจแปลง (ซึ่งข้อนี้จะสอดคล้องกับข้อที่ 1)

6.3 RECOMMEND เกษตรกรควรวัดค่าและปรับค่า PH ของดินตามประเภทของพืชที่ต้องการปลูก ควรนำดินและน้ำไปทำการตรวจวัดธาตุอาหารในดิน หรือสารเคมีตกค้างทุกปี

คำแนะนำ ข้อนี้เป็นเพียงการแนะนำไม่บังคับ แต่ขอแนะนำว่า “ควรทำ” เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการวางแผนการผลิตพืชให้เหมาะสมกับดินในแปลงนาและการบริหารจัดการน้ำในแปลง

6.4 MUST - พืชที่ปลูกในแปลงเคมีจะต้อง “ไม่ขอรับรอง” อนุญาตให้เป็นแปลงคู่ขนานได้ แต่พืชที่ขอรับรองในแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนจะต้องไม่เหมือนกับแปลงเคมี เกษตรกรต้องจัดแยกผลผลิตจากแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนชัดเจน ทั้งระยะปรับเปลี่ยนและระยะที่ได้รับการรับรองแล้วให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ มี QR code ติดกับผลผลิต

คำแนะนำ กรณีเกษตรกรมีสองแปลง ที่เป็นแปลงเคมี และ แปลงอินทรีย์ อยู่ติดกัน มาตรฐาน SDGsPGS อนุญาตให้ปลูกพืชเป็นแปลงคู่ขนานได้ แต่พืชที่ปลูกในแปลงอินทรีย์จะต้องไม่เหมือนกับแปลงเคมี ตัวอย่างที่ 1 แปลงอินทรีย์ปลูกกล้วย แปลงเคมีปลูกมะเขือเทศ กรณีนี้จะรับรองให้เฉพาะกล้วย ตัวอย่างที่ 2 แปลงอินทรีย์ปลูกกล้วยน้ำว่าพันธุ์มะลิอ่อน แปลงเคมีปลูกกล้วยน้ำว่าพันธุ์ปากช่อง 50 กรณีนี้จะรับรองให้เฉพาะกล้วยน้ำว่าพันธุ์มะลิอ่อน ทั้งนี้ แปลงเคมี ทางมาตรฐาน SDGsPGS จะไม่รับรองให้เด็ดขาด

6.5 MUST - คันแฉกแปลงเกษตรกรรมยั่งยืน จะต้องแยกจากแปลงเคมีอย่างชัดเจนอย่างน้อยระยะห่าง 3 - 5 เมตร และถ้าแปลงข้างเคียงมีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมี เกษตรกรจะต้องจัดทำแนวกันชน (ปรับคันดินและปลูกพืช) ป้องกันการปนเปื้อน ทั้งนี้ พืชตามแนวกันชนไม่ขอรับรอง

คำถาม บางคนมีพื้นที่ทำประโยชน์น้อย คันแฉก 3-5 เมตร จะวัดจากไหน คันดินหรือแปลงข้างเคียง?

ตอบ ให้เสนอแนะตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ตรวจแปลง แต่ต้องดูเจตนาและกิจกรรมของเกษตรกรประกอบ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีบริบทต่างกัน บางแปลงมีพื้นที่ทั้ง 4 ทิศติดกับแปลงเคมีและเป็นแอ่งอยู่ตรงกลาง แบบนี้ทำเกษตรอินทรีย์ยากมาก ถ้าเราจะเถรตรงยึดตามตำราอย่างเดียวก็น่าจะมีใครอยากทำด้วย ในเอกสารนี้บอกเป็นแนวทางเท่านั้น หลักการคือ “คันดิน” เกษตรกรจะต้องดันคันดินให้สูงขึ้นเพื่อป้องกันน้ำของแปลงข้างเคียงที่มีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมีไหลเข้าแปลง “พืชกันชน” ป้องกันสารเคมีทางอากาศ ถ้าในแปลงของเกษตรกรมีต้นไม้อยู่แล้วแนะนำให้เสริมให้แน่นขึ้นเท่านั้นเอง ผู้ตรวจแปลงจะต้องมองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ยืดหยุ่น ไม่จำเป็นต้องวัดตรงตามรูปแบบเป๊ะ เอกสารเป็นเพียงแนวทางให้เราเปรียบเทียบ ปรับปรุง สร้างเสริม ยืดหยุ่นและร่วมกันพิจารณา

6.6 MUST - ห้ามปลูกข้าวในแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนที่ขอรับรองมากกว่า 2 รุ่นต่อปี ควรพักดินหรือปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงดิน

คำแนะนำ ควรให้ดินได้พัก และปรับปรุงดินเพื่อเพิ่มธาตุอาหารและออกซิเจน

6.7 RECOMMEND - เกษตรกรควรปลูกข้าวและพืชผักไว้กินเอง เพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร และสุขภาพที่ดีของครอบครัว

คำแนะนำ เกษตรกรจะต้องปลูกข้าวพืชผักไว้กินเอง ไม่ใช่ขายอย่างเดียวแล้วไปซื้อผักที่ปนเปื้อนสารเคมีมากิน

6.8 RECOMMEND - เกษตรกรอาจขายข้าวเปลือกที่ปลูกในแปลงนา หรือแปลงรกร้างว่างเปล่า ที่ไม่มีการใช้สารเคมีเกษตรใดๆ (โดยไม่มีความเสี่ยง) เป็นเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS ได้หลังจากผ่านการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้ง 22 ข้อ เป็นเวลา 36 เดือน

6.9 RECOMMEND - ในกรณีของผักผลไม้และสมุนไพร เกษตรกรอาจขายผลผลิตที่ปลูกในแปลงสวน หรือแปลงรกร้างว่างเปล่า ที่ไม่มีการใช้สารเคมีเกษตรใดๆ (โดยไม่มีความเสี่ยง) เป็นเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS ได้หลังจากผ่านการรับรองจากคณะกรรมการระดับจังหวัด ทั้ง 22 ข้อ เป็นเวลา 36 เดือน

6.10 RECOMMEND ปศุสัตว์ที่เลี้ยงในแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนสามารถรับรองเป็นปศุสัตว์อินทรีย์ได้ หากอาหารที่เลี้ยงเป็นอาหารอินทรีย์ หากเป็นอาหารระยะปรับเปลี่ยน ให้รับรองเป็นปศุสัตว์ “อารมณดี” หรือระยะปรับเปลี่ยนสู่ปศุสัตว์อินทรีย์ตามระยะเวลาปรับเปลี่ยนด้วยอาหารเป็นเวลา 36 เดือน

คำแนะนำ ข้อ 6.8 - 6.10 ให้ผู้ตรวจแปลงดูกิจกรรมที่ทำในแปลงเกษตรกรว่าตรงกับข้อไหน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเกษตรกรปลูกข้าวอย่างเดียว ไม่ต้องประเมินข้อ 6.9 – 6.10 หรือถ้าเกษตรกรปลูกผักอย่างเดียว ไม่ต้องประเมินข้อ 6.8 – 6.10 ถ้าปลูกอะไรให้ประเมินตามนั้น

คำถาม 1 ระยะเวลาจนถึง 3 ปี ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวเราจะขายได้ไหม?

คำตอบ 1 ขายได้แน่นอน แต่จะต้องผ่านคณะกรรมการระดับจังหวัดรับรองไม่มีเงื่อนไขทั้ง 22 ข้อ ก่อนในปีแรก แปลงของเกษตรกรจะเข้าสู่สถานะ “ระยะปรับเปลี่ยน” ซึ่งเกษตรกรสามารถขายผลผลิตเป็นระยะปรับเปลี่ยนได้และมีตลาดรองรับ ถ้าเกษตรกรยอมรับได้ว่าอีก 3 ปีข้างหน้าจึงจะขายผลผลิตเป็นออร์แกนิก ผู้ตรวจแปลงสามารถเลือกกล่อง “รับรองไม่มีเงื่อนไข”

คำถาม 2 ทำไมต้อง 36 เดือน?

คำตอบ 2 ยกตัวอย่าง สารเคมีที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น สารพาราควอต¹ เป็นสารกำจัดวัชพืช ที่มีการสลายตัวทางชีวภาพ (biodegrade) ได้ช้ามาก และมีครึ่งชีวิต (half-life) ในดิน 1,000 วันหรือมากกว่านั้น ขึ้นกับชนิดดิน และในบางกรณีอาจใช้เวลาถึง 13 ปี สาเหตุที่กล่าวข้างต้นคือ เราไม่ทราบว่าคุณสมบัติของเรามีการปนเปื้อนจากสารเคมีชนิดไหนและมากน้อยเพียงใด สาเหตุที่ยกตัวอย่างของสารพาราควอต เพราะเป็นสารเคมีที่เกษตรกรนิยมใช้ จะทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนกว่าครึ่งชีวิตของสารเคมีจะสลายไปใช้เวลานานมาก ซึ่งระยะเวลา 3 ปี ถือเป็นขั้นปฐมอินทรีย์และเป็นที่ยอมรับกันได้ในระดับสากล

6.11 RECOMMEND หลีกเลี่ยงการใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคลุกสารเคมีและไม่ทราบแหล่งที่มาชัดเจน เกษตรกรควรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว/ผัก/ผลไม้ไว้ใช้เอง รวมถึงทราบแหล่งที่มาชัดเจน ในกรณีที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์ที่ไม่คลุกสารเคมีได้ และถ้าจำเป็นต้องใช้เมล็ดพันธุ์ที่คลุกสารเคมีให้นำเมล็ดพันธุ์ไปล้างน้ำอุ่น น้ำหมักชีวภาพ หรือสารชีวภัณฑ์ที่ไม่ละเมิดมาตรฐาน ก่อนนำไปเพาะปลูก

คำแนะนำ เนื่องจากปัจจุบันเมล็ดพันธุ์ที่ไม่เคลือบสารเคมีนั้นหายาก มาตรฐาน SDGsPGS จึงอนุญาตให้ใช้เมล็ดพันธุ์ตามท้องตลาดทั่วไปได้ แต่จะต้องนำเมล็ดพันธุ์ไปล้างน้ำอุ่น น้ำหมักชีวภาพ หรือสารชีวภัณฑ์ ที่ตรวจสอบแหล่งที่มาได้ หากเป็นไปได้เกษตรกรควรผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง

6.12 MUST - ห้ามเกษตรกรใส่ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมนเร่ง สารเคมีสังเคราะห์ ห้ามใช้ปัจจัยการผลิตหรือปุ๋ยอินทรีย์ยี่ห้อที่ไม่ทราบส่วนผสมและไม่มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รับรอง ก่อนได้รับอนุญาตจากกลุ่มและเครือข่ายในพื้นที่นั้น

¹ Vougue et al., 1994 อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของ พระมหาธรรมาภรณ์ สายสอน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง ความสามารถในการดูดซับสารพาราควอตของดิน และตะกอนดิน ในลุ่มน้ำย่อยน้ำมวบ อำเภอสนธิสุข จังหวัดน่าน

คำแนะนำ กรณีปัจจัยการผลิตหรือปุ๋ยอินทรีย์ห่อที่ไม่ทราบส่วนผสม แนะนำให้เกษตรกรขอส่วนผสมและใบรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานหรือบริษัทที่ผลิต เพื่อความมั่นใจของสมาชิกและผู้บริโภค นอกจากนี้ ถ้าหน่วยงานหรือบริษัทที่ผลิตมีใบรับรองมาตรฐานในระดับสากล จะเป็นผลดีต่อเกษตรกรในการยกระดับเพื่อขอมาตรฐานระดับสากลได้ในอนาคต

6.13 MUST -ห้ามเผาตอซังและอินทรีย์วัตถุในแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนที่ขอรับรอง

คำแนะนำ การเผาตอซัง มีแต่ผลเสีย ได้แก่ ทำให้เกิดหมอกควันปกคลุมการจราจร และถ้าเขม่ามีผลเสียต่อสุขภาพ, ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน, ทำลายอินทรีย์วัตถุในดิน, ทำลายจุลินทรีย์ สัตว์ และแมลงที่เป็นประโยชน์ และทำให้โครงสร้างดินเปลี่ยนแปลงไป เนื้อดินจับตัวแน่น (อิฐมอญ) เกษตรกรควรไถกลบฟางข้าว และตอซังเป็นปุ๋ยพืชสด นอกจากจะย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยแล้ว ยังช่วยในการปรับปรุงดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินทำให้คุณภาพของดินดีขึ้น

**ในการอบรมครั้งนี้ มีเกษตรกรบางคนที่มีความเชื่อว่า “ควรเผาตอซังหรือวัชพืช 3 ปี/ครั้ง เพื่อฆ่าเชื้อโรคและแมลงบางส่วนที่ยังตกค้างอยู่ในแปลงนา” ทางคณะวิทยากรซึ่งเป็นคณาจารย์จากม.เกษตรศาสตร์ฯ ได้แนะนำแล้วว่าไม่เป็นความจริง สอบถามเกษตรกรแจ้งว่า เอาความรู้มาจากอินเทอร์เน็ต

6.14 MUST -ห้ามใช้ถังฉีดสารเคมีการเกษตรทั่วไปพร้อมกับแปลงเกษตรกรรมยั่งยืน

คำแนะนำ ห้ามผสมหรือใส่สารชีวภัณฑ์หรือปุ๋ยน้ำหมักในถังฉีดสารเคมี เพราะจะทำให้เกิดการปนเปื้อนได้ แนะนำให้ซื้อใหม่และอย่าให้ใครยืม

6.15 RECOMMEND -ให้ระมัดระวัง อย่าให้สารเคมีที่ใช้ในบ้านเรือน มาปนเปื้อนในแปลงเกษตรกรรมยั่งยืน

คำแนะนำ กรณีเกษตรกรมีบ้านอยู่ติดกับแปลงนา แนะนำให้ชุดบ่อพักหรือบำบัดน้ำเสียหรือขุดลอกเพื่อเปลี่ยนเส้นทางน้ำทิ้งที่ใช้ในบ้านเรือน เช่น น้ำจากผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน เป็นต้น

6.16 MUST -ห้ามนำผลผลิตจากแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนไปปะปนกับผลผลิตแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนระยะปรับเปลี่ยนและแปลงเกษตรทั่วไป ต้องจัดแยกผลผลิตแต่ละสถานะออกจากกันอย่างชัดเจน (ระยะปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน เคมีทั่วไป) ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

คำแนะนำ ถ้าเกษตรกรยอมรับให้ผู้ตรวจแปลงเลือกกล่อง รับรองไม่มีเงื่อนไข

6.17 MUST - เกษตรกรที่ใช้รถเกี่ยวอ้อมหรือเกี่ยวนวดจะต้องทำความสะอาดรถเกี่ยวอ้อมก่อนนำไปใช้ และแยกข้าวที่ใช้ล้างเครื่องรถเกี่ยวอ้อม หรือเกี่ยวนวด จำนวน 3 กระสอบแรก (ข้าวล้างเครื่อง) ไม่ถือว่าเป็นข้าวเกษตรกรรมยั่งยืน

คำแนะนำ ถ้าเกษตรกรยอมรับให้ผู้ตรวจแปลงเลือกกล่อง รับรองไม่มีเงื่อนไข ถ้าเกษตรกรไม่ได้ปลุกข้าวให้ข้ามข้อนี้ไป

6.18. MUST - ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยเคมีและภาชนะที่อาจมีสารเคมีปนเปื้อนมาใช้เพื่อจัดเก็บและขนส่งผลผลิตเกษตรเกษตรกรรมยั่งยืน ถุงและภาชนะที่ใช้ต้องสะอาด เหมาะที่จะใช้บรรจุปัจจัยการผลิต/ขนส่งอาหาร

คำแนะนำ เกษตรกรควรใช้ถุงปุ๋ย กระสอบปุ๋ย กระสอบข้าว ถุงกระดาษห่อพืชผักและผลไม้ ที่สะอาด และไม่มีตราสัญลักษณ์ใดๆ เพื่อความมั่นใจของผู้บริโภค เกษตรกรบางคนยังใช้กระสอบอาหารสัตว์ร่วมกับ

กระสอบปุ๋ยเนื่องจากมีความเสี่ยงการปนเปื้อนสารเคมี และบางคนยังใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ในการห่อ/ปมผลไม้ ซึ่งไม่ขอแนะนำ

6.19 RECOMMEND - เกษตรกรควรมีโอกาสตรวจเลือดเพื่อวัดระดับสารเคมีในร่างกายว่าอยู่ในระดับที่ไม่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงหรือไม่ เพื่อนำไปปรับพฤติกรรมในการผลิตและบริโภคให้สอดคล้องกับหลักความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการและเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

คำแนะนำ ถ้าเกษตรกรยอมรับให้ผู้ตรวจแปลงเลือกกล่อง ครอบไม่มีเงื่อนไข

6.20 RECOMMEND - เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการฯ จะต้องร่วมกันพัฒนา กลุ่ม ร่วมกันลงพื้นที่ เข้าร่วมประชุมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มทุกครั้ง การขาดการเข้าร่วมประชุมมากกว่า 3 ครั้งเกษตรกรอาจถูกตัดสิทธิ์การเป็นสมาชิกของกลุ่มได้

คำแนะนำ เกษตรกรรายย่อยทุกคนที่ขอมาตรฐานจะต้องมีการรวมกลุ่ม เพื่อร่วมวางแผนการผลิตและมีปริมาณการผลิตที่มากพอตามความต้องการของตลาด

6.21 MUST – เกษตรกรต้องจัดทำบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฟาร์ม โดยละเอียด เอกสารบันทึกฟาร์มจะต้องนำมาให้ผู้ตรวจแปลงได้พิจารณาว่ามีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารเคมีสังเคราะห์หรือจากกิจกรรมที่ทำหรือปัจจัยการผลิตไม่ เอกสารบันทึกฟาร์ม และบัญชีฟาร์มยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขอรับรองมาตรฐานระดับสากลควบคู่กันไปด้วย

คำแนะนำ เกษตรกรรายย่อยจะต้องทำบันทึกฟาร์มฯ เพื่อเป็นหลักฐานใช้ในการต่อรองราคากับตลาดและการวางแผนการผลิตที่เป็นระบบ ตรวจสอบได้ ในอนาคตจะเป็นหลักฐานสำคัญที่ใช้ขอมาตรฐานระดับสากล

6.22 MUST – เกษตรกรยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดแปลงและผลการตรวจแปลงเท่าที่จำเป็น ภายในเครือข่ายที่ขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS เท่านั้น ไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลเป็นสาธารณะและเพื่อการค้าขายข้อมูลโดยเด็ดขาด

คำแนะนำ ชุดข้อมูลของเกษตรกร ผู้ตรวจแปลงจะต้องเก็บเป็นความลับ เปิดเผยได้เฉพาะเครือข่ายฯ และคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดเท่านั้น กล่าวคือ เครือข่ายฯ จะรวบรวมข้อมูลเฉพาะแปลงของเกษตรกรที่ผ่าน 22 ข้อ เสนอให้คณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดรับรองต่อไป

ข้อความในส่วนของการประเมิน 22 ข้อ ที่เสนอแนะให้แก้ไข

ข้อ 16 ห้ามนำผลผลิตจากแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนไปปะปนกับผลผลิตแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนระยะปรับเปลี่ยนและแปลงเกษตรทั่วไป ต้องจัดแยกผลผลิตแต่ละสถานะออกจากกันอย่างชัดเจน (ระยะปรับเปลี่ยนสู่เกษตรกรรมยั่งยืน เคมีทั่วไป) ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

แก้ไขเป็น ห้ามนำผลผลิตจากแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนไปปะปนกับผลผลิตแปลงเกษตรกรรมยั่งยืนระยะปรับเปลี่ยนและแปลงเกษตรทั่วไป ต้องจัดแยกผลผลิตแต่ละสถานะออกจากกันอย่างชัดเจน (ระยะเคมีทั่วไป/ระยะปรับเปลี่ยน/ระยะเกษตรกรรมยั่งยืน) ให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

ข้อ 18. ห้ามใช้กระสอบปุ๋ยเคมีและภาชนะที่**อาจมีสารเคมีปนเปื้อน**มาใช้เพื่อจัดเก็บและขนส่งผลผลิตเกษตรเกษตรกรรมยั่งยืน ถังและภาชนะที่ใช้ต้องสะอาด เหมาะที่จะใช้บรรจุปัจจัยการผลิต/ขนส่งอาหาร (สีแดงคือส่วนที่เสนอแนะให้แก้ไข)

ข้อ 21 เกษตรกรต้องจัดทำบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฟาร์ม โดยละเอียด เอกสารบันทึกฟาร์มจะต้องนำมาให้ผู้ตรวจแปลงได้พิจารณาว่ามีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารเคมีสังเคราะห์หรือจากกิจกรรมที่ทำ หรือปัจจัยการผลิตไม่ เอกสารบันทึกฟาร์ม และบัญชีฟาร์มยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขอรับรองมาตรฐานระดับสากลควบคู่กันไปด้วย

แก้ไขเป็น เกษตรกรต้องจัดทำบันทึกฟาร์ม บัญชีฟาร์ม สมุดเยี่ยมฟาร์ม โดยละเอียด **จะต้องนำมาให้ผู้ตรวจแปลงพิจารณาว่ามีความเสี่ยงจากการปนเปื้อนสารเคมีสังเคราะห์ในปัจจัยการผลิตและกิจกรรมที่ทำหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งในการใช้เป็นหลักฐานขอรับรองมาตรฐานระดับสากลควบคู่กันไปด้วย**

ข้อ 22 เกษตรกรยินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดแปลงและผลการตรวจแปลงเท่าที่จำเป็นภายในเครือข่ายฯ **และคณะกรรมการรับรองระดับจังหวัดที่ขับเคลื่อนมาตรฐานเกษตรกรรมยั่งยืน SDGsPGS** เท่านั้น **ไม่อนุญาตให้เปิดเผยข้อมูลเป็นสาธารณะและเพื่อการค้าขายข้อมูลโดยเด็ดขาด (สีแดงคือส่วนที่เสนอแนะให้แก้ไข)**

คำถามอื่นๆ จากผู้เข้าอบรม

1. เราทำมาตรฐานกับเกษตรกรรายย่อยอย่างเดียวใช่ไหม แล้วตัวผู้บริโภค เขารู้รีเปลา่ ขายสินค้าแล้วจะมีคนเชื่อถือหรือไม่?

อ.เชษฐา เสนอแนะว่า “มาตรฐาน SDGsPGS มีกระทรวงพาณิชย์ให้การสนับสนุนเป็นหลัก เพราะจุดอ่อนของเกษตรกรคือค้าขายไม่เป็น ต่อไปการทำเกษตรอาจจะไม่ใช่ฟังก์ชันงานของกระทรวงเกษตรฯ อย่างเดียว เขาวางแผนยุทธศาสตร์ไว้ 13 ด้าน แต่ที่สอดคล้องกับเกษตรกรอินทรีย์ คือด้าน E3 (คณะทำงานเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ) โดยมีพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นหัวหน้าทีมภาครัฐ พร้อมด้วยคุณธนาปณ สิริวัฒนภักดี กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) เป็นหัวหน้าทีมภาคเอกชน นี่คือนโยบายที่ทำไม กระทรวงพาณิชย์จะต้องเข้ามามีบทบาทและจะการันตีแบรนด์ (SDGsPGS) ให้พวกเรา และที่ทำให้เกษตรกรสับสนคือ กระทรวงเกษตรฯ ไปเซ็น MOU กับมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย สั่งการให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัด ทุกจังหวัด เก็บข้อมูลเกษตรกรอินทรีย์ของตนเอง ทำคู่ขนานกันไป ส่วนเราจะขับเคลื่อนกับภาคประชาชน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง เมื่อสามเดือนที่แล้ว คณะเราเขียนลงไปขอสำนักงานประมาณฯ 26 ล้านบาท แต่ไม่อนุมัติ เพราะคณะกรรมการเห็นว่าเป็นงานของกระทรวงเกษตรฯ อยู่แล้ว ผอ.เอกพงศ์ คุณพรชวรธร และคณะจึงไปขออุดหนุนงบประมาณจากสำนักงานประมาณ อธิบายให้คณะกรรมการทราบ จึงได้งบประมาณมา 6 ล้านบาท มีจังหวัดที่จะนำร่องในโครงการ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน, น่าน, เพชรบุรี, นครปฐม, สุพรรณบุรี และสกลนคร โครงการจะเสร็จสิ้นในเดือนกันยายน มี 7 กิจกรรม กิจกรรมหลักคือการอบรมผู้ตรวจแปลงที่เคยอบรมแล้วยกระดับเป็น iPGS ตามคุณสมบัติ และมีเวทีการเจรจาธุรกิจ ในช่วงนั้นจังหวัดเราจะจัดตั้ง บริษัท สกลนครออร์แกนิก (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ซึ่งในกิจกรรมมีคน promote แบรินด์และตลาดอยู่แล้ว เรามีหน้าที่ทำตัวเองให้ดี เตรียมคนให้พร้อม จัดการผลผลิต ทำแบบมีส่วนร่วมแล้วพวกเขาจะมีพลัง”

2. ช่องทางการตลาดมีอะไรบ้าง?

ยกตัวอย่าง งบประมาณกลุ่มจังหวัดอีสานเหนือ จำนวน 15 ล้านบาท ทีมราชภัฏอุดรธานี เป็นเจ้าภาพจัดทำโครงการเชื่อมโยงด้านการตลาด มีตลาดโพธิ์ศรีในเชื่อมโยงผลผลิตของเกษตรกรที่จะเปิดในช่วงเดือนสิงหาคม 2561 นอกจากนี้ยังมีตลาดเครือข่าย ตลาดท้องถิ่น ทั่วประเทศ TOP supermarket และบริษัท โซกูด วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด

3. เกษตรกรจะทราบราคากลางได้อย่างไร?

จากกลไกทั้ง 4 กลไก เมื่อเกษตรกรรายย่อยมีผลผลิตอินทรีย์ เช่น ข้าว พืชผักและผลไม้อินทรีย์ ถ้าเราไม่มีบริษัทกลาง ก็จะมีพ่อค้าคนกลางมากราคา การบันทึกฟาร์มข้อ 21 จะเป็นตัวกำหนดราคาของเกษตรกร กล่าวคือ เกษตรกรจะทราบราคาที่ขายบนชั้นวางสินค้าของผู้ซื้อ แล้วนำมาวางแผนการผลิตควบคู่กับการบันทึกฟาร์ม ยกตัวอย่างเช่น เกษตรกรทราบราคาขายกล้วยอินทรีย์ของผู้ซื้อ หวีละ 90 บาท เมื่อคำนวณต้นทุนจากบันทึกฟาร์มแล้ว ได้ราคาประมาณ 30 บาท บวกค่าขนส่ง 30 บาท บวกค่าประชาสัมพันธ์หรือบริหารจัดการอีก 30 บาท รวม 90 บาท เป็นการค้าขายที่เป็นธรรม เกษตรกรและผู้ซื้อจะคุยราคากันแบบเปิดเผย ข้อมูลซึ่งกันและกันโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง อีกทั้ง โมเดลธุรกิจของเราเป็นแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม จัดสรรกำไรแบบ 40-30-30 (ค่าบริหารจัดการ-ปันผล-สวัสดิการสมาชิก) จะเห็นว่าเกษตรกรได้กำไรสองต่อทั้งปันผลและสวัสดิการ แม้ว่าผลผลิตอินทรีย์บางชนิดจะได้กำไรเพิ่มจากราคาตลาดทั่วไปไม่มากนัก แต่เกษตรกรที่มีการ

วางแผนการผลิตที่ดี (ลดต้นทุน) จะอยู่ได้อย่างยั่งยืนด้วยกำไรจากการขาย ปันผล และสวัสดิการ ที่บริหารโดย บริษัทฯ ซึ่งมีสหพันธ์ฯ เป็นที่ปรึกษา

4. เราจะมั่นใจได้อย่างไรว่าผลผลิตในแปลงของเกษตรกรจะมีราคาเท่ากัน?

เกษตรกรมีส่วนร่วมบริหารธุรกิจ ด้วยโมเดลบริษัทฯ คือการค้าขายที่เป็นธรรม ทุกฝ่ายทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จะเห็นราคาหรือข้อมูลต้นทุนด้วยกันทั้งหมดดังคำตอบในข้อ 3 แต่ละพื้นที่อาจจะใช้จ่ายค่าขนส่งมากกว่าที่อื่น เมื่อจัดตั้งบริษัทฯ แล้ว พวกเราชาว SDGsPGS สกลนคร จะมาวางแผนธุรกิจร่วมกัน เราต้องยอมรับเรื่องค่าขนส่งและค่าบริหารจัดการ เพราะในแต่ละพื้นที่อาจจะมีค่าใช้จ่าย (ต้นทุน) ที่ต่างกัน

5. มาตรฐานผู้ตรวจแปลง มีการตรวจสอบศักยภาพผู้ตรวจแปลงหรือเปล่า?

ตอบ ตามคุณสมบัติของ iPGS ในคู่มือ

6. กากน้ำตาล มาตรฐานนี้สามารถใช้ได้ไหม?

ตอบ ใช้ได้ แต่ไม่แนะนำ เนื่องจากเป็นผลผลิตที่มาจากกระบวนการหมัก เคยมีตัวอย่าง ชาวสวนพ่นน้ำหมักที่มีกากน้ำตาลเป็นส่วนผสมทุกวัน สมัยนั้นกำลังเป็นที่นิยม ผลผลิตดีในระดับหนึ่ง แต่เป็นผลเสียในระยะยาวคือ กากน้ำตาลที่ฉีดพ่นตกตะกอนทับถมเป็นฟิล์มบนดิน ปิดปากใบพืช จุลินทรีย์หรือสิ่งมีชีวิตในแปลงกินไม่หมด เหลือเป็นปัญหากับระบบนิเวศ ถ้าหลีกเลี่ยงได้จะดีที่สุด แนะนำให้ใช้น้ำตาลทรายแดง

7. ขอคำแนะนำกรณีแปลงของเกษตรกรที่มีเสาไฟฟ้าแรงสูงผ่านตรงกลางหรือในอยู่ในแปลง ถ้าเราจะทำเกษตรอินทรีย์ เพราะพื้นที่ใต้เสาไฟฟ้าจะปลูกไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน/สิ่งปลูกสร้างไม่ได้ ปลูกได้เฉพาะพืชล้มลุก

ตอบ จะเสนอคำถามนี้ให้ดร.อนุรักษ์ เรืองรอบ พิจารณาและขอคำแนะนำจากท่าน

นายภาณุพงศ์ ภิรมย์การ ผู้จัดทำข้อมูล

1 พฤษภาคม 2561